

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สื่อมวลชนเป็นผลผลิตจากความพยายามของมนุษย์ในสังคมที่จะสื่อสารถึงคนจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว เป็นการตอบสนองความต้องการที่สำคัญส่วนหนึ่งของมนุษย์ในการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม และเพื่อแลกเปลี่ยนถ่ายทอดข่าวสารรวมทั้งประสบการณ์ระหว่างกัน สื่อมวลชนจึงมีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะผู้กระจายข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ใหม่ ตลอดจนให้ความบันเทิงแก่ประชาชนผู้รับข่าวสาร

ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลาย หนังสือพิมพ์ถูกจัดว่าเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลและบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก นอกจากจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่คงทนถาวรแล้ว ข้อความที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ยังอยู่นาน เป็นเอกสารอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่น¹ โดยมีผู้กล่าวถึงบทบาท และ ภาระหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไว้มากมาย อาทิ

รศ.มาลี บุญศิริพันธ์ จากคณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวไว้ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ว่า

“หน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ คือ การรายงานข่าว กิจกรรมหนังสือพิมพ์จึงเป็นกิจกรรมที่ผูกพันอยู่กับสังคมอย่างแยกไม่ออก ภาระของผู้ดำเนินกิจกรรมหนังสือพิมพ์จึงหนีไม่พ้นที่จะต้องรับใช้สังคม

¹ มาลี บุญศิริพันธ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2529), หน้า 621

ทั้งด้านข่าวสาร ความรู้ และภูมิปัญญา แม้ว่ากิจการหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยเอกชน แต่ก็ต้องมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ต้องเสนอข่าวให้แก่ประชาชนไม่ว่าจะมากหรือน้อยหรือข่าวประเภทใดก็ตาม”²

หนังสือพิมพ์เป็นกระจกเงาส่องให้เห็นลักษณะที่เป็นอยู่ในการปกครองบ้านเมือง ชาวที่ลงเป็นประจำวันในหนังสือพิมพ์ย่อมเปิดเผยให้เห็นเหตุการณ์ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจทั่วโลกที่ลับสนพัวพัน หนังสือพิมพ์ที่ดีย่อมมีบทบาทสำคัญ คือ ช่วยส่งเสริมความผาสุกของมนุษย์ด้วยการสอดส่องตรวจตราไปทั่วทุกซอกทุกตรอกมุมที่มีความยุติธรรม หรือความไม่เป็นธรรมใด ๆ แอบแฝงอยู่³

หรือที่ รศ.ดร.ดรุณี หิรัญรักษ์ จากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ไว้ในหนังสือ “การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น” ว่า หนังสือพิมพ์มีความรับผิดชอบต่อการให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้⁴

1. หนังสือพิมพ์ให้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ
2. หนังสือพิมพ์ให้การศึกษา
3. หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน
4. หนังสือพิมพ์ส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นดีอยู่ดีของชุมชน
5. หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันย่อยในการให้บริการประชาชน
6. หนังสือพิมพ์ผลิตข่าวสารและการโฆษณา
7. หนังสือพิมพ์สร้างธุรกิจชุมชน
8. หนังสือพิมพ์พิทักษ์และคุ้มกันประชาชน
9. หนังสือพิมพ์ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน

² มาลี บุญศิริพันธ์ , หน้า 622

³ ชาย อุบลเดชประชารักษ์ , การหนังสือพิมพ์ , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง พระนคร , 2511), หน้า 68-69

⁴ ดรุณี หิรัญรักษ์ , การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2530), หน้า 5-9

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงภาระหน้าที่และบทบาทของหนังสือพิมพ์แล้ว จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์มี ภาระหน้าที่และบทบาทอันยิ่งใหญ่และกว้างขวางโดยไม่ถูกจำกัดขอบเขต การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ก็เพื่อประโยชน์ของประชาชน เป็นการสนองสิทธิที่จะรับรู้ของประชาชน และในการทำหน้าที่เหล่านั้นหนังสือพิมพ์ก็จำเป็นต้องมีสิทธิเสรีภาพในการทำงาน

ซึ่งม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นักหนังสือพิมพ์อาวุโสของไทย ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “วันนักข่าวเมื่อปี 2538” ว่า อาจกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์นั้นคือเสียงของประชาชน เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ก็คือสิทธิเสรีภาพของประชาชน สิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ที่ปรากฏเป็นสิทธิเสรีภาพที่จะรู้ความเคลื่อนไหวทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศ⁵

เมื่อสื่อมวลชนจำเป็นต้องมีเสรีภาพในการทำงาน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ซึ่งมีเสรีภาพค่อนข้างมากกว่าสื่อประเภทอื่น จึงทำให้บางกลุ่มได้ใช้เสรีภาพที่ตนได้รับมาในทางที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียเดือดร้อน ต่อบุคคลและองค์การหลาย ๆ ฝ่าย ขาดความรับผิดชอบ เสนอเนื้อหาสาระที่เป็นอันตรายและมีผลกระทบต่อศีลธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนตีพิมพ์ในสิ่งที่ไม่สุภาพและไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน⁶

การที่หนังสือพิมพ์มีบทบาทมากขึ้นโดยเฉพาะในสังคมไทยปัจจุบัน ได้ทำให้หนังสือพิมพ์กลายเป็นมีดสองคม นั้นหมายถึงข่าวที่ตีพิมพ์ในหน้าหนังสือพิมพ์สามารถที่จะเปลี่ยนโฉมหน้าของบ้านเมือง สังคม เศรษฐกิจและอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งได้มีคนจำนวนมากกล่าวไว้ว่าสถาบันที่มีอำนาจสูงสุดในสังคมปัจจุบัน ก็คือ สถาบันหนังสือพิมพ์⁷

⁵ คึกฤทธิ์ ปราโมช , การต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ , (วันนักข่าว 5 มีนาคม 2538), หน้า 156

⁶ ดร.ณิ นีร์ฤกษ์ , การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2530), หน้า 12

⁷ วานิช พูลวงศ์กาญจน์ , ฐานันดร 4 , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จักรกาญจน์ , 2530), หน้า 27

ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ก็มักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากหลาย ๆ ฝ่าย ในทางลบอยู่เสมอ เช่นที่ บุญเลิศ ช่างใหญ่ ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์มติชน กล่าวไว้ในหนังสือ “ของชาวหนังสือพิมพ์” ว่า คำสรรเสริญเยินยอยยกย่องให้เป็นฐานันดรที่ 4 ได้ทำให้คนหนังสือพิมพ์จำนวนหนึ่งหลงใหลได้ปลื้ม ถือตัวมิใช่บุคคลธรรมดาที่ประกอบอาชีพหนึ่งในสังคม ใ้ปากกา เชือดเฉือนทิ่มแทงเขียนด่าใครก็ได้ตามใจชอบ จึงทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ฐานันดรที่ 4 ว่า ได้รับความรับผิดชอบ ไร้จรรยาบรรณ⁸

หนังสือพิมพ์บางฉบับมีการนำเสนอข่าว ที่ไม่เป็นความจริง เสนอข่าวที่เป็นข่าวลือโดยไม่มี การตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน ใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ซึ่งหลายครั้งได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ตกเป็นข่าวหรือผู้เกี่ยวข้อง เป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่รับผิดชอบต่อหนังสือพิมพ์ ทำให้เกิดมีการร้องเรียนต่อสมาคมวิชาชีพ หรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางกฎหมายกันบ่อยครั้ง

เมื่อมีการไต่ถามหรือท้วงติงก็มักจะได้รับคำตอบว่า ทุกข่าวที่นำเสนอมีคุณค่าของความเป็นข่าว คือ มีความสด ความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เป็นที่สนใจของมนุษย์นอกเหนือไปจาก ความสำคัญของเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อชีวิตของผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ความน่าสนใจ” นับ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะเป็นแนวทางกำหนดว่าข่าวนั้นมีคุณค่าหรือไม่ สมควรแก่ การรายงานหรือไม่⁹

ประกอบกับความความเร่งรีบในการผลิต เนื่องจากปัจจุบันมีหนังสือพิมพ์หลายฉบับที่พิมพ์ จำหน่ายวันละหลายกรอบและภาวะการแข่งขันมีสูงมาก ฉะนั้นเมื่อทางกองบรรณาธิการได้รับข่าวใด มาและเห็นว่ามี ความน่าสนใจมีคุณค่าของความเป็นข่าวก็จะนำเสนอทันทีซึ่งหลายครั้งอาจจะไม่มี การตรวจสอบความถูกต้องก่อนบางครั้งสิ่งที่นำเสนอเป็นเพียงข่าวลือเท่านั้นก็นำเสนอเป็นข่าวใหญ่ ไต จึงทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นมา

⁸ บุญเลิศ ช่างใหญ่ , ของชาวหนังสือพิมพ์ , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน , 2539),
หน้า 34

⁹ มาลี บุญศิริพันธ์ , หลักการทำหนังสือพิมพ์เบื้องต้น , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ประกายพริก , 2534), หน้า 19

อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่าเนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์ดำเนินการในรูปแบบของเอกชน จึงต้องมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการรับใช้สังคม คือ การอยู่รอดหรือการแสวงหากำไร เนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ออกมาจะมีคุณภาพหรือไม่ก็อยู่ในจรรยาบรรณของวิชาชีพ หากมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนตัวเนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์ก็จะออกมาในรูปแบบที่ไม่มีคุณภาพ และเป็นไปในด้านข่าวสารเนื้อหาสาระประโยชน์ไม่ได้ หรือเต็มไปด้วยโฆษณาแจ้งความ นวนิยายน้ำเน่า และพฤติกรรมของบุคคลก็จะแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยไม่คำนึงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ¹⁰

สื่อมวลชนมักจะหลอกตัวเองว่ากำลังทำในสิ่งที่ประชาชนต้องการ ทั้ง ๆ ที่เขาไม่รู้ว่าสิ่งที่ประชาชนต้องการจริงหรือไม่ ยอดจำหน่ายที่สูงขึ้นอาจไม่ใช่เครื่องวัดความต้องการของประชาชน เพราะมันอาจเป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าชั่วคราว ช่างนางงามถูกฆาตกรรมอาจทำให้นักสืบชายดีเพราะเร้าอารมณ์อยากรู้อยากเห็น แต่ไม่ใช่สนองความต้องการพื้นฐานใด ๆ ของประชาชนเลย¹¹

อาจกล่าวได้ว่าเพราะหนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจเอกชนและเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในสังคม กลายเป็นอุตสาหกรรมอีกแขนงหนึ่งที่มีพัฒนาการในด้านเทคนิคการพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์และการดำเนินการสมัยใหม่ กลายเป็นการแข่งขันในด้านเทคนิคการจัดทำ และนำเสนอเนื้อหา ทำให้หนังสือพิมพ์มีลักษณะเป็นการค้ามากยิ่งขึ้น มีการแข่งขันสูงขึ้น ดังนั้นเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์เสนอบางครั้งหรือบ่อยครั้งไม่มีความรับผิดชอบต่อผลกระทบอันจะเกิดต่อสังคมและยังไม่มีกระบวนการที่ดีพอในระหว่างหนังสือพิมพ์ด้วยกันเอง¹²

¹⁰ อธิปไตย เจริญธรรม, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ หน้าที่ 8-15, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529), หน้า 899

¹¹ สุภิญญา ตีระวนิช, หนังสือพิมพ์จากปฏิวัติ 2475 สูปฏิวัติ 2516, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2536), หน้า 166

¹² ธงไชย มหาไทรภพ, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการคัดเลือกข่าว สำหรับสิ่งพิมพ์ในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 4 ฉบับ, (วิทยานิพนธ์ วารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532), หน้า 8

ที่สำคัญเพราะในแวดวงหนังสือพิมพ์ด้วยกันแล้ว ส่วนวน “แมลงวันไม่ตอมแมลงวัน” ยัง คงนำมาใช้ได้อยู่ คือพวกเดียวกันยอมไม่ปรารถนาจะก่อให้เกิดปัญหาต่อกัน เพราะเป็นที่รู้กันว่า ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้วคนหนังสือพิมพ์มักไม่แตะต้องช่องแวงกันเอง ไม่มีใครพูดถึงกันและกัน โดยเฉพาะข้อที่เป็นมลทินในวิชาชีพ แต่เนื่องจากในระยะหลังมานี้ ปรากฏการณ์หลาย ๆ เรื่อง ส่งผลให้คอลัมนิสต์หนังสือพิมพ์บางฉบับทนไม่ได้ เริ่มมีข้อเขียนท้วงติงเข้าทำนองชกชวนให้หัน มากวาดบ้านตัวเองก่อนดีกว่า โดยถือหลักว่าถ้าแมลงวันไม่ตอมพวกเดียวกันแล้วจะให้ใครเอาไม่มา ทูบหัวแมลงวัน ถ้าไม่ตอมไม่สะกิดเตือนให้รู้ตัวเสียบ้าง แมลงวันสกปรกบางตัวก็ยิ่งเกลือกกลิ้ง สิ่งใดใครมากขึ้น¹³

อาจกล่าวได้ว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ปรากฏการณ์แมลงวันเริ่มตอมแมลงปรากฏขึ้นมา บ้างแล้วในหน้าหนังสือพิมพ์ โดยอ้างถึง หน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมที่หนังสือพิมพ์พึงปฏิบัติ และถือเป็นเรื่องบรรณขออนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ คือ การเสนอข่าวจะต้องเสนอ แต่ความจริงพึงละเว้นจากการต่อเติมเสริมแต่ง หากปรากฏข่าวใดไม่ตรงต่อความเป็นจริง ต้อง รับผิดชอบต่อความผิด แต่ที่ผ่านมามีหนังสือพิมพ์ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบความเป็นไป นำเสนอ และตีแผ่ความผิดปกติกติความไม่ชอบธรรมในสังคมมาแต่อดีต แต่กลับละเลยการควบคุมดูแลตรวจสอบ หนังสือพิมพ์ด้วยกันเอง ในเรื่องของความถูกต้องในเนื้อหาที่นำเสนอ รวมถึงความเหมาะสม ในการนำเสนอด้วย

นอกจากนี้สมาคมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคม หนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย และ สมาคมนักหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย ที่คนนอกวงการหนังสือพิมพ์มองว่าสมาคมเหล่านี้น่าจะมีส่วนในการควบคุมตรวจสอบหนังสือพิมพ์ ให้ดำรงตนอยู่ในจรรยาบรรณและความถูกต้องนั้น ในความเป็นจริงองค์กรวิชาชีพเหล่านี้กลับไม่มี อำนาจในการควบคุมหนังสือพิมพ์มากนัก เพราะไม่มีกฎเกณฑ์ระบุไว้ว่านักหนังสือพิมพ์ทุกคนต้อง เป็นสมาชิก จึงมีผู้เข้าร่วมบ้าง ไม่เข้าร่วมบ้าง ยอมรับบ้าง ไม่ยอมรับบ้าง ยิ่งกว่านั้น ผู้ที่เป็น

¹³ บุญเลิศ ช่างใหญ่, ของชาวหนังสือพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน , 2539),

สมาชิกจำนวนมากไม่ได้มองเห็นความสำคัญของการเป็นสมาชิก,เท่าที่ควร อีกทั้งจำนวนสมาชิกมี
มากเกินไป ทำให้มองเห็นถึงความไม่สามัคคี และทำให้อิทธิพลของสมาคมเหล่านี้มีน้อยเต็มที¹⁴

ฉะนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาบทบาท และกระบวนการในการตรวจสอบกันเองของ
หนังสือพิมพ์ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นหนทางหนึ่งในการควบคุมซึ่งกันและกัน หรือวิพากษ์วิจารณ์กันเองใน
แวดวงของสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งในแง่ของความรับผิดชอบต่อสังคมตามบทบาทหน้าที่ที่ดีของสื่อ และ
จรรยาบรรณในวิชาชีพ

คำถามนำวิจัย

- 1.) เงื่อนไขที่นำมาสู่การตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์คืออะไร
- 2.) หนังสือพิมพ์มีกระบวนการตรวจสอบกันเองอย่างไร
- 3.) มีปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบกันเองของ
หนังสือพิมพ์
- 4.) แต่ละกรณีศึกษามีจุดเหมือนหรือแตกต่างในกระบวนการตรวจสอบกันเองอย่างไร
- 5.) เหตุใดหนังสือพิมพ์อีกหลายฉบับจึงไม่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเอง
- 6.) เหตุใดเรื่องล่อแหลมบางเรื่องจึงไม่ถูกนำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบกันเอง

¹⁴ รจิตลักษณ์ แสงอุไร , ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ : เน้นหนักทางด้านหนังสือพิมพ์ ,
(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2525), หน้า 120

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.) เพื่อทำความเข้าใจบทบาทและกระบวนการตรวจสอบตนเองของหนังสือพิมพ์ อันจะเป็น
 ลู่ทางสำหรับหนังสือพิมพ์ในการตรวจสอบตนเองอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
- 2.) เพื่อวิเคราะห์กรณีศึกษาต่าง ๆ ในเชิงเปรียบเทียบ
- 3.) เพื่อทราบเหตุผลของการเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบตนเองและการไม่เข้าสู่กระบวนการ
 ตรวจสอบตนเองของหนังสือพิมพ์

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

- 1) ที่มาของการตรวจสอบตนเองของหนังสือพิมพ์ น่าจะมาจากหลาย ๆ เหตุผล อาทิเช่น
 - 1.1 ปัจจัยภายนอก ซึ่งอาจจะเป็น
 - 1.1.1 ภาวะการแข่งขันทางการตลาด
 - 1.1.2 ภาวะกดดันทางสังคม
 - 1.2 ปัจจัยภายใน ซึ่งอาจจะเป็น
 - 1.2.1 ความรับผิดชอบต่อผู้อ่าน
 - 1.2.2 จากมโนสำนึกในวิชาชีพ
- 2) ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบตนเองของหนังสือพิมพ์ อาจ
 จะแบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ
 - 2.1 ปัจจัยเกี่ยวกับองค์กร ได้แก่
 - สมาคมทางวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ได้แก่ สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ,
 สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย และ สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย
 เป็นต้น
 - กองบรรณาธิการ
 - สถาบันประชาชน

2.2 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคคล ได้แก่

- ผู้บริหารหนังสือพิมพ์
- บรรณาธิการ
- หัวหน้าข่าว
- ตัวนักข่าว

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

- 1.) ศึกษาข่าว บทความจากนักวิชาการ บุคคลภายนอกหรือจดหมายจากประชาชน และคอลัมน์ จากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ที่นำเสนอเนื้อหาซึ่งแสดงถึงการตรวจสอบกันเอง ในช่วงปี 2537 - 2539 จำนวน 10 กรณี
- 2.) ศึกษาความคิดเห็นของนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์เฉพาะบรรณาธิการหนังสือพิมพ์หัวหน้าข่าว หรือนักข่าว และเจ้าของคอลัมน์ ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย เกี่ยวกับหลัก เกณฑ์และนโยบายในการเสนอเนื้อหาที่มีการตรวจสอบกันเอง และความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจในการนำเสนอเนื้อหาที่มีการตรวจสอบกันเอง

นิยามศัพท์

หนังสือพิมพ์ หมายถึง หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยในช่วงปีพ.ศ. 2537 - พ.ศ.2539 ที่มีเนื้อหาแสดงถึงการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์ด้วยกัน

การตรวจสอบตนเอง หมายถึง

1. การวิพากษ์วิจารณ์ความไม่ถูกต้องของหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น เช่น ความไม่ถูกต้องของเนื้อหาสาระ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาในการใช้ภาษา การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาในเชิงจริยธรรม
2. การนำเสนอข้อมูลที่ขัดแย้ง กับหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น โดยมีเจตนาที่จะแสดงให้เห็นว่าข่าวที่ลงในหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นนั้นไม่ถูกต้อง โดยพิจารณาจาก ประเด็น (Theme) ที่นำเสนอใน ข่าว สก๊ิปพิเศษ บทความจากนักวิชาการหรือบุคคลภายนอก หรือจดหมายจากประชาชนที่ปรากฏบนอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์

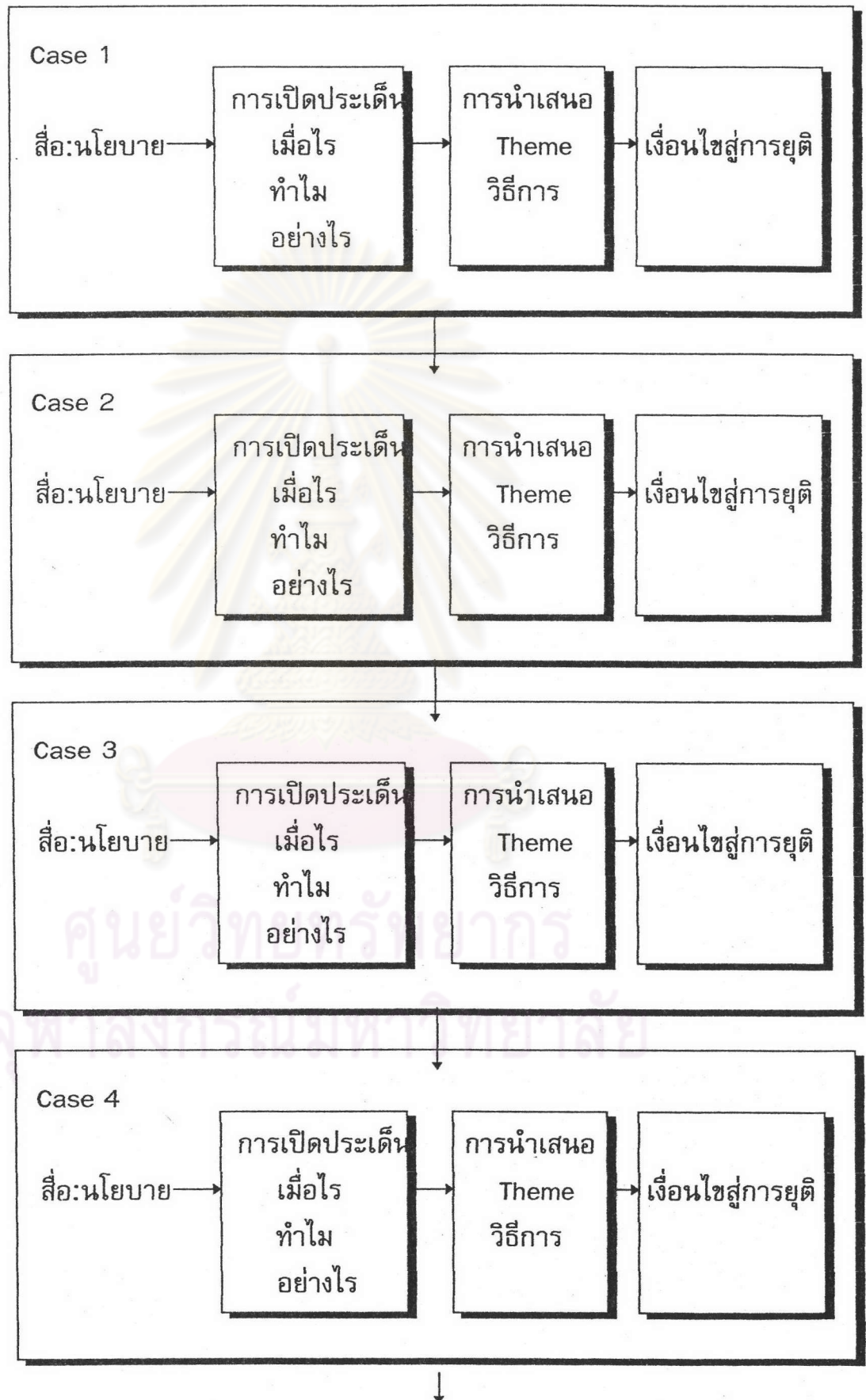
วิธีการตรวจสอบตนเอง ดูได้จาก

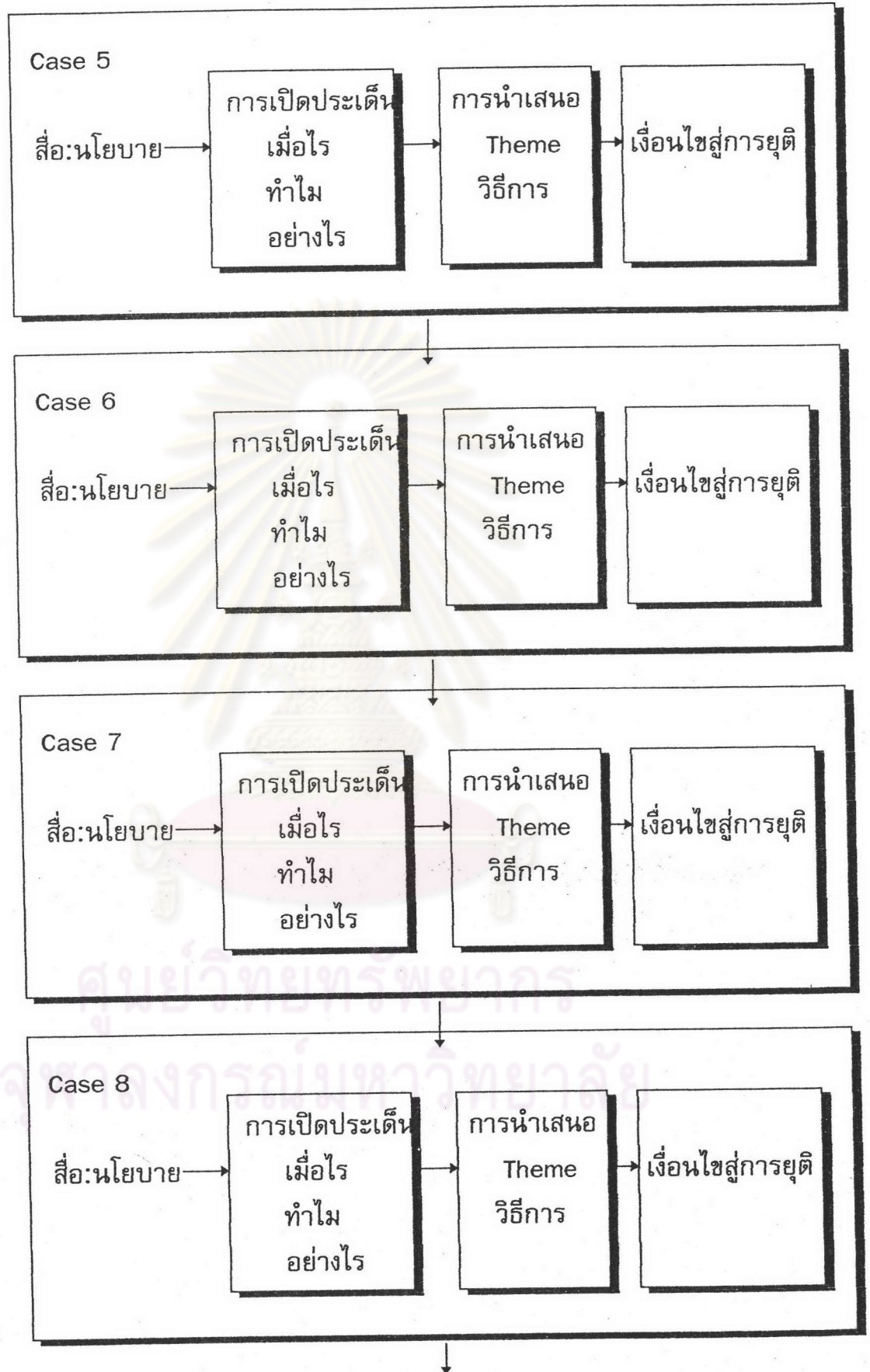
1. การใช้ภาษา ที่แสดงให้เห็นถึงการตรวจสอบตนเองของหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีลีลา (Style) ดังนี้
 - ใช้ภาษาเรียบง่ายตามรูปแบบของการเขียนข่าว
 - ใช้สำนวนภาษาในเชิงตีเนียน ตักเตือน เสนอแนะ แสดงอารมณ์ของผู้เขียนแต่ไม่ถึงขนาดก้าวร้าวรุนแรง
 - ใช้สำนวนภาษาในเชิงก้าวร้าวรุนแรง กระแทกกระทน แดกดัน แสดงอารมณ์ของผู้เขียน หรือใช้ถ้อยคำที่สื่อไปในเชิงหยาบค้าย
2. ความหลากหลายหรือความแตกต่างในประเด็นที่นำเสนอ
3. การเจาะลึก เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่หนังสือพิมพ์ ฉบับที่ถูกตรวจสอบนำเสนอ ผิดพลาด หรือเพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงมากกว่า

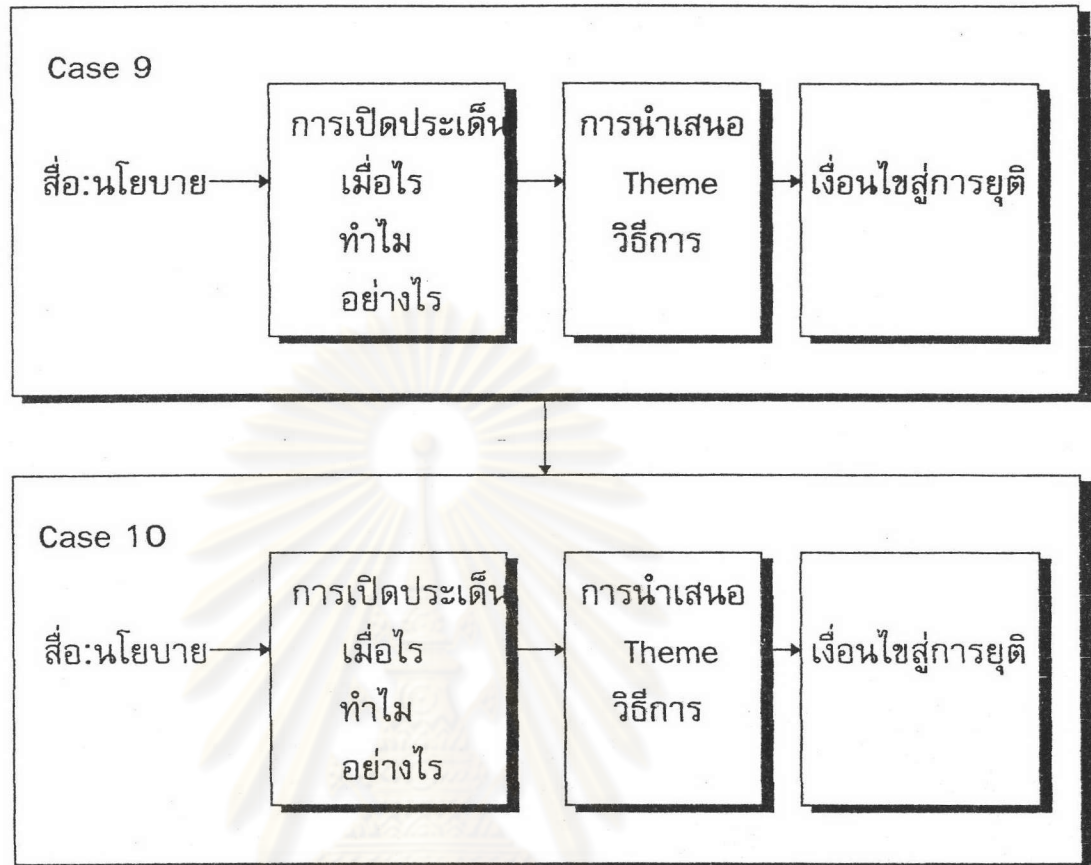
กระบวนการตรวจสอบ หมายถึง กระบวนการที่ประกอบด้วยจุดเริ่มต้นของปัญหา ลักษณะเนื้อหา ลักษณะการนำเสนอ วิธีการ และการคลี่คลายของปัญหา

นักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ หมายถึง บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หัวหน้าข่าว หรือนักข่าว และเจ้าของคอลัมน์ที่มีการเสนอเนื้อหาที่แสดงการตรวจสอบตนเอง

การตรวจสอบกันเองของหนังสือพิมพ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย